

การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้

หากเราสามารถบอกสาเหตุของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ ก็คงจะทำให้การดำเนินชีวิตของเราง่ายขึ้น เพราะการเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมจะช่วยให้คนเรามีความเข้าใจซึ่งกันและกันเพราะสาเหตุของพฤติกรรม เป็นสิ่งที่สังเกตไม่ได้ และบางครั้งผู้แสดงพฤติกรรมเองก็อาจจะบอกไม่ได้ว่าทำไมตนเองจึงแสดง พฤติกรรมเช่นนั้น นักจิตวิทยาได้พยายามอธิบายสาเหตุของพฤติกรรม จึงพยายามสร้างทฤษฎีขึ้น โดยใช้ความคิดรวบยอดสมมติฐาน ที่เรียกว่า แรงจูงใจ แต่เนื่องจากเราไม่สามารถสังเกตแรงจูงใจได้โดยตรง จึงต้องอาศัยพฤติกรรมที่สังเกตได้ เป็นสิ่งที่อ้างอิงแต่บางครั้งอาจจะบอกสาเหตุของพฤติกรรมผิดด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมอย่างเดียวกัน อาจจะเป็นเนื่องมาจากสาเหตุต่างกัน เช่น พฤติกรรม การขโมยเงิน ของเด็ก อาจจะเนื่องมาจากเด็กอยากได้เงินไปซื้อของใช้หรือขนม หรืออาจจะขโมย เพราะอยากมีเงินซื้อของเล่นให้เพื่อน เพราะอยากให้เพื่อนรัก

2. แรงจูงใจอย่างเดียวกัน อาจจะเป็นสาเหตุที่ก่อพฤติกรรมที่ต่างกัน เช่น ผู้เรียนที่ต้องการความสนใจ และความรักจากครู ผู้เรียนคนหนึ่งอาจจะมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนเพื่อทำคะแนนให้ดี แต่ผู้เรียนอีกคนหนึ่งอาจจะแสดงพฤติกรรมก่อความสงบของห้องเรียนเพื่อเรียกร้องความสนใจจากครู

3. พฤติกรรมอย่างเดียวกัน อาจจะเป็นเนื่องมาจากแรงจูงใจหลายอย่าง เช่น ผู้เรียนที่ใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ อาจจะมีสาเหตุหลายประการ เป็นต้นว่า เพื่อจะมีอาชีพที่ดีมีเกียรติในอนาคต เพื่อจะทำให้พ่อแม่มีความสุข และเพื่อที่จะมีโอกาส ที่จะอยู่กับคนรัก หรือเพื่อนรักในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน

แรงจูงใจคืออะไร

คำว่า แรงจูงใจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Motive คำนี้มีรากศัพท์มาจากคำว่า Movere ในภาษาลาตินซึ่งหมายถึง เคลื่อนไหว (To Move) (Hodgetts, 1933 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา, 2552) อย่างไรก็ตาม คำว่า แรงจูงใจไม่ได้ หมายถึง เฉพาะการเคลื่อนไหวทางกายที่ปรากฏให้เห็นเท่านั้น แต่จะรวมถึงการเคลื่อนไหวทางจิตด้วย การที่เราเห็นเด็กกำลังเขียนหนังสือ หรือกำลังบันทึกเนื้อหาสาระที่เรียนลงในสมุดนั้น เขาไม่เพียงแต่จะแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นเท่านั้น แต่ในใจเขาอาจกำลังคิดและจดจำในสิ่งที่เขากำลังบันทึกนั้นด้วย พฤติกรรมการคิด และจดจำของเด็กนั้น เราถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวภายใน ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่บ่งบอกว่าเขามีแรงจูงใจ

แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายใน

นักจิตวิทยาได้แบ่งแรงจูงใจของบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคล องค์ประกอบดังกล่าวอาจเป็นสิ่งชวนใจ รางวัล หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่กระทำโดยตรง เช่น เอกทำความสะอาดห้องด้วยความตั้งใจเพราะพี่สาวสัญญากับเขาว่าถ้าทำแล้วจะพาไปรับประทานไอศกรีม หรือในขณะที่อยู่ในห้องเรียน นุ่นตั้งใจเรียนมากเป็นพิเศษ เพราะครูบอกว่าถ้าตั้งใจเรียนจะได้รับสิทธิพิเศษให้ลงไปเล่นได้เร็วกว่าปกติ จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า การได้รับประทานไอศกรีมก็ดี หรือได้ไปเล่นก็ดี เป็นองค์ประกอบภายนอกซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วไม่มีความสัมพันธ์กับการตั้งใจเรียนเลย

แรงจูงใจภายใน จะตรงข้ามกับแรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจชนิดนี้เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายในตัวบุคคล เช่น ทำเพราะสนใจหรือสนุกกับงานนั้น ความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำให้เป็นรางวัลโดยตัวมันเอง จึงไม่ต้องมีสิ่งล่อหรือรอให้ผู้อื่นบังคับเหมือนแรงจูงใจภายนอก เช่น แมนกำลังหาข้อมูลเพื่อเขียนรายงานเรื่อง ชีวิตเด็กชวานา เขาได้การศึกษาชีวิตของเด็กเหล่านั้นจากเอกสารที่พอลหาและยังได้ส่งจดหมายส่วนตัวไปยังหัวหน้าชั้นในโรงเรียนชวานา เพื่อให้เด็กเหล่านั้นให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำรงชีวิต แมนมีความสุขและสนุกสนานกับข้อมูลที่ได้รับ จุดหมายหลักของเขาไม่ได้อยู่ที่เกรด A แต่เขาปรารถนาที่จะรู้และเข้าใจเรื่องราวการดำรงชีพของชวานาที่เขา กำลังศึกษาอย่างแท้จริง

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจที่สำคัญซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้มี 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ทฤษฎีปัญญาสังคม และทฤษฎีมนุษยนิยม

ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมเกิดขึ้นจากสิ่งเร้า และทิศทางของพฤติกรรมจะถูกกำหนดโดยการเสริมแรงและการลงโทษ หลักการเหล่านี้ได้อธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้เช่นกัน เช่น การเสริมแรงปฐมภูมิ (Primary Reinforcement) จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความต้องการทางสรีระ (ความหิว ความกระหาย เพศ) หรือตัวเสริมแรงทุติยภูมิ จะเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับตัวเสริมแรงปฐมภูมิ จนมีคุณสมบัติคล้ายกับตัวเสริมแรงปฐมภูมินั้น

ถ้าเด็กได้รับตัวเสริมแรงหลังจากที่ได้กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เด็กก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ ลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างนิสัย หรือการทำบางอย่างของบุคคล เช่น เด็กที่เรียนวิชาภาษาไทยแล้วได้รับรางวัลเป็นคำชม หรือได้รับความสนใจ ความรักจากครู ถ้าได้รับสิ่งที่พึงพอใจนี้บ่อยๆเขาก็จะมีเจตคติที่ดีหรือชอบเรียนวิชาภาษาไทย เป็นต้น

ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม จะเน้นการให้การเสริมแรงภายนอก (แรงจูงใจภายนอก) เช่น คะแนน ดาว หรือรางวัลอื่นๆ ซึ่งตรงข้ามกันกับกลุ่มทฤษฎีพุทธิปัญญานิยมที่เน้นการให้รางวัลตนเอง (แรงจูงใจภายใน)

ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

ทฤษฎีสำคัญของทฤษฎีพุทธิปัญญานิยมก็คือ มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดจากการตอบสนองต่อเหตุการณ์ภายนอก หรือจากภาวะไม่สมดุลทางกาย เช่น ความหิว หรือความกระหาย เหมือนที่กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมกล่าวไว้ แต่พฤติกรรมทั้งหลายเกิดจากการแปลความหมายจากความรู้สึก(นักจิตวิทยาปัญญานิยมใช้คำว่า การรับรู้) เช่น ลูกลี้ลูกกลน ทำงานต่อไม่ได้ เพราะถึงเวลาจะไปรับประทานอาหาร ลักษณะนี้อธิบายได้ว่าพฤติกรรมการลูกลี้ลูกกลนหรือหงุดหงิด ไม่ได้เกิดจากการขาดอาหาร แต่เกิดจากการแปลความหมายว่าเที่ยงแล้วถึงเวลาที่ต้องรับประทานอาหาร เป็นต้น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่าพฤติกรรมจะถูกกำหนดโดยความคิด (ความเชื่อ ความคาดหวัง เป้าหมาย ค่านิยม) ไม่ได้เกิดจากการได้รับรางวัลหรือตัวเสริมแรง หรือประสบการณ์ที่ถูกลงโทษมาแล้วในอดีต

นักจิตวิทยาปัญญานิยมบางท่าน Assume เอาว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะเข้าใจสิ่งรอบตัว มีความคิดที่จะกำหนดทิศทางของตนเอง และกระทำเพื่อเอาชนะสิ่งแวดล้อมความคิดนี้คล้ายๆกับเพียเจท์อธิบายถึงภาวะสมดุล (Equilibration) ด้วยการซึมซับ (Assimilate) หรือปรับขยาย (Accommodate) สิ่งที่เราพบเห็นให้เข้ากับโครงสร้างที่มีอยู่แล้ว ฉะนั้นทุกคนจึงมีลักษณะกระฉับกระเฉง อยากรู้อยากเห็นและไม่หยุดนิ่งเพื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้และแก้ปัญหาต่างๆอยู่ตลอดเวลา

ทฤษฎีปัญญาสังคม

ทฤษฎีปัญญาสังคมเป็นกลุ่มที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยมและกลุ่มปัญญานิยม คือ ให้ความสนใจทั้งผลกระทำและความคิดความเชื่อของบุคคล ทฤษฎีนี้จะอธิบายแรงจูงใจในรูปผลคุณของการคาดหวังกับคุณค่าของเป้าหมายที่ต้องการ (Expectancy Value Theories) หรือกล่าวขึ้นให้ง่ายได้ว่า ทฤษฎีนี้จะอยู่ในรูป ถ้าหากฉันพยายามให้มากขึ้น ฉันจะประสบความสำเร็จหรือไม่? และ ถ้าหากฉันประสบความสำเร็จ ผลที่ได้รับจะมีคุณค่าสำหรับฉันหรือไม่? เนื่องจากแรงจูงใจจะอยู่ในรูปแบบผลคุณ ฉะนั้นถ้าหากตัวประกอบตัวใดเป็นศูนย์ แรงจูงใจก็จะมีค่าเป็นศูนย์หรือไม่มีแรงจูงใจ

ทฤษฎีมนุษยนิยม

นักทฤษฎีมนุษยนิยมที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ มาสโลว์ (Abraham Masios) และโรเจอร์ (Carl Rogers) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากความคิดที่ว่า จิตวิทยาของกลุ่มพฤติกรรมนิยม และจิตวิทยาของกลุ่มจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ของฟรอยด์ (Sigmund Freud) อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ชัดเจนเพียงพอ

จิตวิทยามนุษยนิยมจะอธิบายเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ โดยเน้นย้ำที่อิสรภาพของบุคคลในการที่จะเลือกกระทำ กำหนดแนวทางพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพแห่งตน จิตวิทยาในกลุ่มนี้จะเน้นความสำคัญของแรงจูงใจภายใน เช่น ความต้องการนับถือตนเอง (Self-Esteem) และความต้องการตระหนักในตน เพื่อพัฒนาศักยภาพแห่งตน (Self-Actualization) เป็นศูนย์กลางของการแสดงพฤติกรรมทั้งหลาย ทฤษฎีแรงจูงใจทั้ง 4 ทฤษฎี สรุปดังตาราง 3

ตาราง 3 ทฤษฎีแรงจูงใจ

เรื่อง เปรียบเทียบ	กลุ่มพฤติกรรม นิยม	กลุ่มพุทธิปัญญา นิยม	ทฤษฎีปัญญา สังคม	กลุ่มมนุษยนิยม
แหล่งของแรงจูงใจ	การเสริมแรง ภายนอก	การเสริมแรง ภายใน	การเสริมแรง ภายนอก และการ เสริมแรงภายใน	การเสริมแรงภายใน
สิ่งที่มีอิทธิพลต่อ แรงจูงใจ	ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ ตัวเสริมแรงทุติยภูมิ และการลงโทษ	ความเชื่อ และ ความอ้างสาเหตุใน ความสำเร็จและ ความล้มเหลวและ การคาดหวัง	การคาดหวังที่จะ บรรลุเป้าหมาย คุณ ค่า ข อ ง เป้าหมาย และอัต สมรรถนะ	ความต้องการนับ ถือตนเอง (Self- Esteem) และการ พัฒนาตนเองให้มี สมรรถภาพสูงสุด (Self-Fulfillment)
ทฤษฎีที่สำคัญ	สกินเนอร์	มาสโลว์	ไวน์เนอร์	แบนดูรา

ภาวะการตื่นตัวและแรงจูงใจ

การตื่นตัว (Arousal) เป็นภาวะที่เกี่ยวข้องทั้งปฏิกิริยาทางกายและทางจิต เมื่ออยู่ในภาวะตื่นตัว จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งคลื่นสมอง อัตราการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต และอัตราการหายใจ ขณะเดียวกันจิตใจก็อยู่ในภาวะเตรียมพร้อม ใฝ่ใจ ตื่นตัว หรือตื่นเต้น เพื่อให้เข้าใจว่าระดับการตื่นตัวมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจดียิ่งขึ้น ขอให้ท่านพิจารณาสถานการณ์ 2 อย่างที่ตรงข้ามกัน ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1

เมื่อตอนดึกในคืนที่ผ่านมา นัดพยายามแล้วพยายามอีกที่จะพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาที่ครูมอบหมายให้อ่าน แต่นัดก็รู้สึกง่วงมากจนไม่สามารถจะฟังความสนใจในเนื้อหานั้นได้ เขาดูเหมือนว่าจะไร้พลัง แม้ว่าจจะใกล้สอบแล้วก็ตาม แรงจูงใจในการอ่านของเขาจึงน้อยมาก และตัดสินใจเข้านอนทันที ในสถานการณ์นี้ นัดมีภาวะการตื่นตัวต่ำ

สถานการณ์ที่ 2

ในห้องสอบคัดเลือกเข้าทำงานในตำแหน่งครูกรมสามัญศึกษา แนนทำข้อสอบได้เพียงครึ่งเดียวเท่านั้น เมื่อผู้ควบคุมห้องสอบว่าเหลือเวลาอีกเพียง 30 นาที เธอรู้ดีว่าถ้าหากทำข้อสอบฉบับนี้ไม่ถึง 60 % เธอจะต้องสอบตกและเสียเวลาที่จะรอการสอบใหม่ถึงอีก 1 ปีเธอจึงอยู่ในสภาวะเครียด วิตกกังวลและฟังความใส่ใจในข้อคำถามเอาจริงเอาจัง ในสถานการณ์นี้ วิจิตรา มีภาวะการตื่นตัวสูง

มีนักวิจัยพบว่า ในการประกอบกิจกรรมทั้งหลาย จะมีจุดสูงสุดของภาวะการณ์ตื่นตัว ภาวะการณ์ตื่นตัวนี้ จะมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน แต่จะเกิดผลอย่างไรก็อยู่ที่ความยากของงานด้วย คือ ถ้าหากงานนั้นเป็นงานง่ายๆ ภาวะการณ์ตื่นตัวสูงจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีกว่าภาวะการณ์ตื่นตัวต่ำ แต่ถ้าหากงานนั้นยาก ภาวะการณ์ตื่นตัวต่ำจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีกว่าภาวะการณ์ตื่นตัวสูง

การจุดประกายความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก

เมื่อผู้เรียนมีภาวะการณ์ตื่นตัวต่ำมาก เขาย่อมไม่มีความสนใจหรืออยากรู้อยากเห็นในสิ่งรอบตัว ปัญหาสำคัญของครูก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เด็กสนใจ และอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ครูสอน

การจะให้เด็กสนใจนั้น ครูต้องสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก งานแรกของครูก็คือ จะต้องค้นหาว่าเด็กสนใจอะไร วิธีการที่จะรู้นั้นมีหลายวิธี ได้แก่ การถามเด็ก การอภิปรายร่วมกับเด็ก ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถาม ด้วยวิธีการสังเกต เมื่อรู้ว่าเด็กสนใจอะไร ครูก็จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนได้ เช่น เมื่อรู้ว่าเด็กสนใจการ์ตูน ก็ให้เด็กเรียนรู้ชีวประวัติบุคคลสำคัญของโลก ด้วยคำบรรยายประกอบภาพการ์ตูน เป็นต้น

ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของแรงจูงใจซึ่งครูสามารถกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้ สำหรับเด็กเล็กๆครูอาจให้เด็กทำกิจกรรมที่ทำตามความสามารถ หรือให้โอกาสเขาได้ค้นหาหรือสำรวจตรวจสอบ (Explore) ในสิ่งที่เขาสนใจ สำหรับเด็กโตอาจกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นด้วยคำถามหรือด้วยข้อโต้แย้งเชิงเหตุและผล

ความวิตกกังวล (Anxiety) ในการเรียน

เด็กที่มีความตื่นตัวสูง จะเกิดความวิตกกังวลสูงไปด้วย มีผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพของการทำงานกับการวิตกกังวลมีความสัมพันธ์คล้ายๆกัน กับประสิทธิภาพของการทำงานกับภาวะการณ์ตื่นตัว กล่าวคือ ความวิตกกังวลสูงจะทำให้เราทำงานในสิ่งที่ยากๆได้ดี แต่อาจเป็นอุปสรรค ต่อการเรียนและการทำงานที่ยากซับซ้อน ส่วนความวิตกกังวลต่ำจะช่วยให้การทำงานยากๆได้ดี ความวิตกกังวลนี้เป็นได้ทั้งสาเหตุและผลของความล้มเหลวในการเรียน กล่าวคือ เด็กที่เรียนได้ไม่ดี อาจเป็นผลมาจากความวิตกกังวล ในทางตรงข้าม เมื่อเด็กมีผลการเรียนลดลงก็จะเป็นสาเหตุให้ความวิตกกังวลเขาเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อพบเด็กที่มีความวิตกกังวลสูงในชั้นเรียน ครูควรช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ด้วยการให้เขาตั้งเป้าหมายในระดับที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา ทั้งนี้เพราะเด็กดังกล่าวมักจะมีปัญหาในการเลือกเป้าหมาย คือ มีแนวโน้มว่าเขาจะเลือกทำในสิ่งที่ยากที่สุด หรือไม่ก็ง่ายที่สุดเท่านั้น ถ้าหากเขาเลือกเป้าหมายที่ทำสำเร็จได้ยากที่สุด เขาย่อมมีโอกาสที่จะล้มเหลวสูงซึ่งจะเพิ่มความรู้สึกสิ้นหวังและเบื่อหน่ายการเรียน ในทางตรงข้าม ถ้าหากเขาเลือกเป้าหมายที่ทำสำเร็จได้ง่ายที่สุด เขาก็จะประสบผลสำเร็จ แต่จะขาดความรู้สึภาคภูมิใจที่เขาไม่ได้ใช้ความพยายามมากมายนัก เขาจะประเมินอัตสมรรถนะ (Self-Efficacy) ต่ำ

เป้าหมายและแรงจูงใจ

ใน ทฤษฎีปัญญาสังคม ของแบนดูรา (Bandura, 1986 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา, 2552) ได้เน้นไว้ อย่างชัดเจนว่า ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย (Goal) หรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่เขามุ่งหวังไว้ และจะ พยายามทำให้ได้ตามเป้าหมายหรือมาตรฐานนั้น เช่น วันนี้ตั้งเป้าหมายว่าจะต้องอ่านหนังสือบทนี้ให้จบ ถ้าไม่ได้ ทำหรือทำไม่ได้ตามเป้าหมายก็จะเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เป็นต้น

ประเภทของเป้าหมาย

เป้าหมายมี 2 ประเภท ที่เรามักพบเห็นในการเรียนรู้ของเด็ก คือ การกำหนดเป้าหมายเพื่อรู้ (Learning goals หรือ Mastery goals) และการกำหนดเป้าหมายเพื่อผลงาน (Performance goals)

เด็กที่กำหนดเป้าหมายเพื่อรู้ จะเป็นคนที่มุ่งเพิ่มความรู้ และปรับปรุงพัฒนาศักยภาพตนเองให้ก้าวหน้า เด็กประเภทนี้มักเลือกเรียนวิชายากๆและท้าทายความสามารถ เมื่อเผชิญกับอุปสรรคก็จะไม่ท้อถอย แต่กลับมี ความเพียรพยายาม และมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคนั้น สำหรับเด็กที่กำหนดเป้าหมายเพื่อผลงาน จะเป็นคนมุ่ง การยอมรับจากคนอื่น และต้องการระดับคะแนนที่ดี นั่นคือ เขาต้องการคะแนนมากกว่าความรู้ เขาจะเลือกเรียน ในวิชาที่ง่ายและหลีกเลี่ยงการเรียนรู้อุทิศในการณ์ที่ท้าทาย เมื่อเผชิญกับอุปสรรคก็จะถอย (Dweck ,1986 อ้าง ถึงในประสาธ อิศรปริดา, 2552)

การประยุกต์ในการเรียนการสอน คือ ครูควรพยายามโน้มน้าวให้เด็กเรียนโดยตั้งเป้าหมายเพื่อรู้มากกว่า เพื่อผลงานหรือระดับคะแนน วิธีหนึ่งที่ครูควรกระทำก็คือการเน้นที่คุณค่าของความสนใจ และความสำคัญของการ ฝึกปฏิบัติมากกว่าเกรดหรือรางวัล เช่น ครูควรพูดว่า วันนี้เราจะเรียนเกี่ยวกับปรากฏการณ์ได้เปลือโลก ซึ่งจะทำ ให้เราทราบว่าคุณเขาไฟเกิดขึ้นได้อย่างไร มากกว่าที่ครูจะพูดว่า วันนี้เราจะเรียนเกี่ยวกับภูเขาไฟเพื่อที่เราจะสอบได้ คะแนนดีในวันพรุ่งนี้ และควรหลีกเลี่ยงที่จะให้เด็กแข่งขันกันว่าใครจะได้คะแนนดีที่สุด

ความต้องการและแรงจูงใจ

ความต้องการ (Need) หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลทั้งด้านร่างกายและจิต ความต้องการ ของคนเรามักไม่ได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์ เมื่อได้รับการตอบสนองระดับหนึ่งก็จะเกิดความต้องการมากขึ้นไป อีกระดับหนึ่ง แนวคิดนี้จะเห็นได้ชัดในทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์

ความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow Abraham, 1970 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา, 2552) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของ ความต้องการ (Hierarchy of needs theory) โดยอธิบายว่า มนุษย์จะมีความต้องการจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับ ที่สูงขึ้นดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological needs) ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน หลับนอน เพศ การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความต้องการความอบอุ่น มั่นคง ต้องการความคุ้มครองและหนีจากอันตราย ความต้องการประเภทนี้มีมาตั้งแต่ยังเป็นทารกเราจะสังเกตเห็นว่า เด็กพยายามจะหลบหนีจากสถานการณ์ที่เป็นอันตราย จะหนีจากสถานการณ์แปลกใหม่หรือคนแปลกหน้า

3. ความต้องการความรัก และการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Belongness and love needs) ได้แก่ ความต้องการเพื่อนหรือมิตร ต้องการผู้ร่วมงาน ต้องการคู่รักหรือครอบครัว

4. ความต้องการยกย่องสรรเสริญ (Esteem needs) ได้แก่ ความต้องการให้ผู้อื่นเคารพนับถือตน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเองมีค่า หรือได้รับการยกย่องสรรเสริญ ต้องการเชื่อมั่นในความสามารถของตน ผู้ที่ล้มเหลวที่จะได้รับสนองตอบความต้องการนี้ อาจทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย หรือขาดความรู้สึกว่ามีผู้คอยช่วยเหลือค้ำจุน

5. ความต้องการรู้และเข้าใจ (Need to know and understand) เป็นความต้องการจะสัมฤทธิ์ผลทางปัญญา (Intellectual achievement) หมายถึง ความปรารถนาที่จะรู้ และเข้าใจสิ่งต่างๆด้วยความสนใจอย่างแท้จริง มาสโลว์มีความเห็นว่า ความต้องการตั้งแต่ขั้นนี้เป็นต้นไปจะไม่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน

6. ความต้องการสุนทรีย์ (Aesthetic needs) ได้แก่ ความต้องการความเป็นระเบียบ (Order) สัจธรรม (Truth) และความงาม

7. ความต้องการสร้างความประจักษ์ตน และการพัฒนาศักยภาพแห่งตน (Self-actualization needs) เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง และรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ ต้องการที่จะคิดหรือกระทำให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนเองอย่างสร้างสรรค์ และต้องการพัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตน

จากความต้องการทั้ง 7 ชั้นข้างต้น มาสโลว์ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ความต้องการในสิ่งที่ขาดหรือสิ่งที่พร่อง (Deficiency needs) ซึ่งประกอบด้วยความต้องการในสี่ขั้นแรก ได้แก่ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ความต้องการความรักและการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และความต้องการยกย่องสรรเสริญ เมื่อความต้องการข้างต้นได้รับการตอบสนองตอบ อาจได้รับสนองตอบเป็นบางส่วนก็จะเกิดความต้องการในขั้นที่สูงไปเรื่อยๆถ้าหากความต้องการขั้นต้นๆไม่ได้รับสนองตอบ ความต้องการขั้นสูงก็จะไม่เกิดขึ้น มาสโลว์เน้นว่า ความต้องการกลุ่มนี้ เมื่อได้รับตอบสนองแล้วแรงจูงใจจะลดลง

สำหรับความต้องการอีกกลุ่มหนึ่งนั้น มาสโลว์เรียกว่า ความต้องการความงอกงามที่สมบูรณ์ (Being หรือ Growth needs) ความต้องการกลุ่มนี้ ได้แก่ ความต้องการรู้และเข้าใจ ความต้องการสุนทรีย์ และความต้องการสร้างความประจักษ์ตนและการพัฒนาตามศักยภาพแห่งตน มาสโลว์อธิบายว่า ความต้องการนี้จะตรงกันข้ามจากความต้องการในสิ่งที่ขาดหรือพร่องใน 4 ขั้นแรก กล่าวคือ เมื่อความต้องการดังกล่าวได้รับตอบสนองแล้วจะยังมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้น เช่น นักดนตรีที่ยิ่งเล่นดนตรียิ่งเก่งยิ่งต้องการความรู้ ความชำนาญมากยิ่งขึ้นหรือนักศิลปะที่มีความสามารถในการวาดภาพได้อย่างยอดเยี่ยม ก็ยังคงต้องการความยอดเยี่ยมนั้นให้มากยิ่งขึ้นอีก เป็นต้น

ทฤษฎีของมาสโลว์ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางและอย่างสมเหตุสมผลว่า มนุษย์เราไม่ได้มีความต้องการตามลำดับตามที่มาสโลว์กล่าวไว้เสมอไป เช่น มีจำนวนมากที่ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อแสวงหาความรู้

ความเข้าใจ โดยไม่สนใจว่าจะปลอดภัยหรือมีคนนิยมชมชอบเขาหรือไม่ นอกจากนี้ความต้องการของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นทีละขั้นหรือทีละอย่าง หากแต่จะเกิดความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกันเช่น ขณะที่หิวก็ต้องการความปลอดภัย ต้องการความรัก หรือขณะที่ต้องการคนยกย่องสรรเสริญ ก็ต้องการความรู้ความเข้าใจควบคู่กันไปด้วย

จากข้อวิจารณ์ข้างต้น ทำให้เราต้องพิจารณาผู้เรียนในลักษณะภาพรวม (A whole person) คือ บุรณาการทั้งทางกาย อารมณ์ และปัญญาเข้าด้วยกัน โดยวิธีนี้จะช่วยให้เราสามารถนำทฤษฎีของมาสโลว์ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น อย่างไรก็ตามการพิจารณาให้ผู้เรียนได้รับสนองความต้องการตามลำดับขั้นก็ยังคงคุณค่าในการประยุกต์ใช้อยู่มาก เด็กซึ่งมาโรงเรียนด้วยความหิวโหยก็คงหวังจะให้เกิดความต้องการรู้และเข้าใจได้ยาก ด้วยเหตุนี้เราจึงพยายามรณรงค์เรื่องงบประมาณอาหารกลางวันของเด็กชนบทอย่างจริงจัง เด็กที่มาโรงเรียนแม้ว่าจะอึดท้อง แต่ถ้าหากภายในห้องเรียนเต็มไปด้วยสิ่งน่ากลัว เป็นสถานการณ์ที่ทำนายไม่ได้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับเขา เขาก็จะกังวลอยู่กับเรื่องไม่ปลอดภัย และไม่เกิดความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในบทเรียน แนวคิดของมาสโลว์จึงทำให้เรามองเห็นภาพความต้องการของเด็กได้กระจ่างชัดขึ้น เด็กซึ่งปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการในระดับต่ำ ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งในใจเมื่อครูปรารถนาให้เด็กเกิดความต้องการในระดับสูง ฉะนั้นทางที่เหมาะสมที่สุดก็คือ ครูต้องพิจารณาว่าเด็กได้รับตอบสนองความต้องการในระดับต้นแล้วหรือยัง ก่อนจะหวังให้เด็กเกิดความต้องการในระดับสูง

ความต้องการความสำเร็จ (Achievement needs)

แม็คเคลแลนด์ และแอ็คคินซัน (McClelland and Atkinson) เป็นผู้บุกเบิกศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความต้องการความสำเร็จ หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) (McClelland et al, 1953 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา, 2552) บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูง จะเลือกสถานการณ์ที่เขาสามารถทำสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด จะเลือกทำในสิ่งที่มีความยากพอประมาณซึ่งท้าทายความสามารถ และจะไม่เลือกงานที่ง่ายเกินไปหรือยากเกินไป ในทางตรงข้าม บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จต่ำ มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ดังนั้นเขาจึงเลือกทำเฉพาะงานที่ง่าย ๆ ซึ่งแน่ใจว่าทำสำเร็จแน่นอนหรือไม่ก็จะเลือกงานที่ยากมากขึ้นเพื่อจะได้อ้างว่า มันยากเกินไป เขาจึงทำไม่สำเร็จ มีการศึกษาพบว่า ผู้มีความต้องการความสำเร็จหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักได้เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยและได้ระดับคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้มีความต้องการความสำเร็จต่ำ (Atkinson and Raynor, 1974 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา, 2552) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้มีความต้องการความสำเร็จสูงจะประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าผู้มีความต้องการความสำเร็จต่ำ

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอ็คคินซัน

แอ็คคินซัน (Atkinson, 1964 : Atkinson and Birch, 1978 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา, 2552) ได้ศึกษาและพัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) ขึ้น เขาเสนอแนวคิดว่าการมุ่งกระทำ (Tendency to undertake an activity ใช้ตัวย่อว่า TA ในกิจการใดๆจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผลบวกขององค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. การมุ่งสัมฤทธิ์ (Tendency to achieve success ใช้ตัวย่อว่า TS)
2. การหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Tendency to avoid failure ใช้ตัวย่อว่า T-f)
3. แรงจูงใจภายนอกหรือสิ่งยั่วยุจากภายนอกตัวบุคคล (Extrinsic motivation หรือ extrinsic tendency ใช้ตัวย่อว่า Text)

การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

ครูควรพิจารณาเด็กแต่ละคนว่าเขาเป็นคนประเภทใด ระหว่างประเภทที่มุ่งสัมฤทธิ์กับประเภทที่หลีกเลี่ยงความล้มเหลว เมื่อค้นพบแล้วก็ควรปฏิบัติกับเขา เช่น ผู้มุ่งสัมฤทธิ์จะชอบงานที่ท้าทาย มีความยากระดับปานกลาง ชอบทดลองและเสี่ยงกับปัญหาใหม่ๆ ชอบตั้งมาตรฐานหรือเป้าหมายไว้ในระดับที่สมเหตุสมผล และพยายามจะกระทำให้บรรลุผลสำเร็จ ส่วนผู้ที่ชอบหลีกเลี่ยงความล้มเหลวจะไม่ชอบงานที่ท้าทาย แต่ชอบทำงานที่ง่ายๆ ซึ่งมั่นใจว่าจะทำได้ ชอบให้ครูชมเชย หรือให้การเสริมแรงเมื่อเขาทำได้สำเร็จ ชอบการทำงานที่เห็นความก้าวหน้าขึ้นเป็นขั้นๆ โดยไม่ต้องเสี่ยง

การอ้างสาเหตุและแรงจูงใจ (Attribution theory)

ทฤษฎีการอ้างสาเหตุได้เริ่มขึ้นจากการที่ไฮเดอร์ (Fritz Heider 1958 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา 2552) ได้วิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม (B) ต่างๆ ออกมานั้น จะแปรไปตามตัวแปร 2 ตัว คือ ตัวแปรภายในตัวบุคคล (P) และตัวแปรที่อยู่นอกตัวบุคคล (สิ่งแวดล้อมหรือ E) ต่อมาโรตเตอร์ (Rotter, 1966 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา 2552) ได้อธิบายว่า ตัวแปรภายในตัวบุคคล และตัวแปรที่เป็นสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเสมือนสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ เขาเรียกตัวแปรภายในตัวบุคคลว่า สิ่งควบคุมจากภายใน (Internal locus of control) และเรียกตัวแปรที่เป็นสิ่งแวดล้อมว่า สิ่งควบคุมจากภายนอก (External locus of control)

ไวเนอร์ (Bernard Weiner, 1997 อ้างถึงในประสาธ อิศรปริดา 2552) ได้ขยายแนวคิดข้างต้น โดยอธิบายว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่บุคคลนำมาอ้างว่าเป็นเหตุแห่งความสำเร็จหรือล้มเหลว แบ่งออกได้เป็น 3 มิติ คือ

1. มิติแหล่งของสาเหตุ (Locus of causality)
2. มิติความคงที่ของสาเหตุ (Stability of causality)
3. มิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ (Controllability of causality)

ในแต่ละมิติจะประกอบด้วย 2 ขั้วที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือมิติแหล่งของสาเหตุประกอบด้วยสาเหตุจากภายใน-สาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล มิติความคงที่ของสาเหตุ ประกอบด้วย สาเหตุที่คงที่-สาเหตุที่ไม่คงที่ และมิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ ประกอบด้วย สาเหตุที่ควบคุมได้-สาเหตุที่ควบคุมไม่ได้ รายละเอียดแต่ละมิติอาจพิจารณาได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 มิติและตัวอย่างของการอ้างสาเหตุในทฤษฎีของไวเนอร์

มิติ	ตัวอย่าง
แหล่งของสาเหตุ (Locus of Causality) จำแนกเป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคล (Internal Locus of Control) และสาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล (External Locus of Control)	ด้อมสอบวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี ถ้าเขาคิดว่าผลลัพธ์ที่ได้ดีนั้นเกิดจากความสามารถและความพยายามของเขาเองก็ถือว่าแหล่งของสาเหตุมาจากภายในตน แต่ถ้าเขาอ้างว่า ที่ทำได้ดีเพราะเพื่อนช่วยติวให้หรือครูออกข้อสอบง่าย หรือเพราะโชคคิที่เตาได้ถูกหลายข้อ ก็ถือว่าแหล่งของสาเหตุมาจากคนภายนอก
ความคงที่ของสาเหตุ (Stability of Causality) จำแนกเป็นสาเหตุที่คงที่ (Stable) และสาเหตุที่ไม่คงที่ (Unstable)	ในกรณีตัวอย่างของด้อมที่กล่าวข้างต้นสาเหตุที่เขาอ้างว่าทำข้อสอบได้ดีเพราะความสามารถ เป็นตัวอย่างของสาเหตุที่คงที่ เพราะความสามารถเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากหรือยังคงอยู่แม้เวลาและสถานที่จะเปลี่ยนแปลงไป ส่วนสาเหตุที่อ้างว่าทำได้ดีเพราะโชคคิ นั้น จัดว่าเป็นสาเหตุที่ไม่คงที่ เนื่องจากว่าโชคจะแปรเปลี่ยนได้เสมอ
ความสามารถในการควบคุมสาเหตุ (Controllability of Causality) จำแนกเป็นสาเหตุที่ควบคุมได้ Controllable และสาเหตุที่ควบคุมไม่ได้ Uncontrollable	การอ้างสาเหตุที่ว่าทำคณิตศาสตร์ได้ดีเพราะความพยายาม เป็นตัวอย่างของสาเหตุที่สามารถควบคุมได้ เพราะบุคคลสามารถควบคุมตนให้ขยันมากยิ่งขึ้นทำได้แต่สาเหตุที่อ้างว่าทำได้ดี เพราะความสามารถก็ดี หรือเพราะอาจารย์ออกข้อสอบง่ายก็ดี เป็นตัวอย่างของสาเหตุที่ไม่อาจควบคุมได้

ไวเนอร์อธิบายว่า โดยปกติคนส่วนใหญ่จะอ้างสาเหตุที่เขาประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในหลายๆ ประการด้วยกัน เช่น สาเหตุด้านความสามารถ (Ability) สาเหตุด้านความพยายาม (Effort) สาเหตุด้านความยากของงาน (Task difficulty) และสาเหตุจากโชค (Luck) เป็นต้น สาเหตุแต่ละอย่างนี้จะมีคุณสมบัติอยู่ในมิติต่างๆ หลายมิติด้วยกัน กล่าวคือ

- ความสามารถ เป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคล คงที่ และควบคุมไม่ได้
- ความพยายาม แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ความพยายามที่ปฏิบัติเป็นประจำ และความพยายามที่ปฏิบัติโดยเฉพาะงานใดงานหนึ่ง

*ความพยายามที่ปฏิบัติเป็นประจำ เป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคล คงที่ และควบคุมได้

*ความพยายามที่ปฏิบัติเฉพาะงานใดงานหนึ่ง เป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคล ไม่คงที่ และควบคุมได้

- ความยากของงาน เป็นสาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล คงที่ และควบคุมไม่ได้

- โซค เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ไม่คงที่ และควบคุมไม่ได้
รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 การอ้างสาเหตุที่บุคคลประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว

การอ้างสาเหตุ	Locus of control	Stability	Controllable
1. ความสามารถ	ภายใน (Internal) (I)	คงตัว (S)	ควบคุมไม่ได้ (UC)
2. ความพยายาม	ภายใน (I)	ไม่คงตัว (US)	ควบคุมได้ (C)
3. โซค	ภายนอก (E)	ไม่คงตัว (US)	ควบคุมไม่ได้ (UC)
4. ความยากง่ายของงาน	ภายนอก (E)	คงตัว (S)	ควบคุมไม่ได้ (UC)

แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการเรียน

ประสาท อิศรปริดา (2552) ได้กล่าวถึงแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจ ไว้ดังต่อไปนี้

1. การสร้างเสริมความเชื่อมั่น และการคาดหวังเชิงบวกในการเรียนแก่เด็ก

1.1 ให้เด็กเริ่มเรียนในสิ่งที่มีความยากในระดับที่เขาสามารถทำได้ แล้วจึงค่อยๆเลื่อนขึ้นไปเรียนในสิ่งที่ยากขึ้นตามลำดับ การดำเนินการในเรื่องนี้ ครูต้องจัดลำดับความยากของเนื้อหาที่จะให้เด็กเรียนออกเป็นขั้นตอน เด็กแต่ละคนอาจเริ่มเรียนในขั้นที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล การจะเลื่อนระดับความยากให้สูงขึ้น ก็จะต้องแน่ใจว่าเด็กสามารถทำหรือเข้าใจในขั้นต้นๆแล้ว

1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้แจ่มชัด และแน่ใจว่าสามารถสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายนั้นได้ ในบทเรียนแต่ละบท ครูควรกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้อย่างชัดเจน ถ้าบทเรียนหรือโครงการที่จะให้เด็กมีความยากมาก ก็จำเป็นต้องจำแนกจุดมุ่งหมายออกเป็นจุดมุ่งหมายย่อยๆและช่วยให้เด็กรู้สึกได้ว่า เมื่อเขาเรียนหรือทำโครงการในบทเรียนนั้น เขาได้เกิดความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายแต่ละข้อนั้นเพิ่มขึ้น

1.3 เน้นการเปรียบเทียบกับตนเองมากกว่าการเปรียบเทียบกับผู้อื่น ครูควรให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) หรือให้เด็กทราบผลงานของเขาเพื่อให้เด็กได้รู้ว่าสิ่งที่เขาทำผิดไปผิดหรือถูกอย่างไร และเพื่อให้เขาได้ปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่เขาทำผิดในตอนแรก เมื่อเรียนไปแล้วจึงชี้ให้เด็กเห็นว่า สิ่งที่เขาคิดว่ายากในตอนแรกนั้นมันเป็นสิ่งที่ย่างสำหรับเขาเสียแล้ว นอกจากนี้ควรชี้ให้เด็กเห็นว่า ก่อนเรียนกับหลังเรียนเขาก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใด ละเน้นให้เขาเห็นว่าเมื่อเขาใช้ความพยายาม ความสำเร็จก็จะเกิดขึ้น

1.4 สอนให้เด็กทราบว่า ความสามารถในการเรียนเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในทฤษฎีการอ้างสาเหตุว่า ถ้าเด็กล้มเหลวในการสอบแล้วอ้างว่า เป็นเพราะเขาไร้ความสามารถ หรือขาดความถนัดในเรื่องนั้น เขาย่อมเกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ขาดความเชื่อมั่น และมีความคาดหวังเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ทั้งนี้เพราะเขามีความเชื่อว่า ความสามารถเป็นสิ่งที่คงที่ (Stable) ไม่อาจ

เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงได้ ครูควรชี้ให้เด็กเห็นว่า ความสามารถทางวิชาการนั้น สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ถ้าหากใช้ความพยายามหรือมุ่งมั่นที่จะปรับให้ดีขึ้น คนที่คิดคำนวณไม่เก่ง สามารถจะมีทักษะเพิ่มขึ้น ถ้าหากได้ฝึกทำบ่อยๆคนที่เรียนภาษาอังกฤษได้ไม่ดี ก็สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาให้ได้ดีขึ้น ถ้ามีโอกาสฝึกฝน หรือมีความมุ่งมั่นพยายามมากขึ้น

1.5 เสนอแม่แบบ (Model) หรือแบบฉบับที่ดีแก่เด็ก เด็กที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

จะรู้สึกว่าจะไม่ทำอะไรเพราะกลัวผิดพลาด ครูอาจเล่าให้เด็กฟังถึงพฤติกรรมของตัวเองว่า เคยทำอะไรผิดพลาดมาบ้างก่อนจะสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อเน้นให้เด็กเห็นว่า การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่นโดยไม่มีผิดพลาด แม้แต่ครูเองก็ยังทำผิดพลาดได้ ฉะนั้นจงกล้าทำสิ่งต่างๆโดยไม่ต้องกังวลหรือกลัวว่าจะล้มเหลว

2. การให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน ครูสามารถช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนได้ โดยใช้ทั้งสิ่งจูงใจภายในและสิ่งจูงใจภายนอก สิ่งจูงใจภายในนั้นได้แก่ การเสนอเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ส่วนสิ่งจูงใจภายนอกนั้นอาจอยู่ในรูปของรางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่เด็กได้รับการเรียนหรือทำกิจกรรมนั้นๆ แนวทางการช่วยเหลือให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน อาจจำแนกเป็นข้อๆดังนี้

1.1 ครูควรตระเตรียมกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก กิจกรรมดังกล่าวอาจ

เป็นเรื่องกีฬา ดนตรี เหตุการณ์ปัจจุบัน สัตว์เลี้ยง ปัญหาที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ในครอบครัวหรือกับเพื่อนๆรายการโทรทัศน์ หรือบุคลิกภาพ อย่างไม่อย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างก็ได้ แต่ครูต้องแน่ใจว่ากิจกรรมที่เด็กสนใจนั้น ครูมีความรู้พอสมควร

1.2 การกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น แนวการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก

อาจทำได้โดยวิธีสร้างสถานการณ์ขัดแย้งขึ้น ระหว่างสิ่งที่เด็กเชื่อกับข้อเท็จจริง เช่น ถ้าเด็กเชื่อว่า บนดาวเคราะห์บางดวงมีมนุษย์อยู่ แต่ข้อเท็จจริงที่พบนั้น บนดาวดวงดังกล่าวไม่มีออกซิเจน และมีอุณหภูมิร้อนหรือหนาวเกินกว่ามนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ ข้อขัดแย้งนี้จะนำไปสู่ปัญหาการอภิปราย ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์บนดวงดาวขึ้น

1.3 การทำบทเรียนให้สนุก การทำบทเรียนให้สนุก อาจทำได้โดยการทำให้เด็กได้แสดง

บทบาทสมมติหรือเล่นเกม เช่น ในการสอนวิชาสังคมศึกษาเรื่องประเทศเพื่อนบ้าน ครูอาจแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มๆ และกำหนดให้แต่ละกลุ่มเป็นคนละประเทศ เด็กในแต่ละประเทศจะต้องศึกษาว่า ประเทศของตนมีอะไรเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ ลักษณะธงชาติเป็นอย่างไร ใครเป็นหัวหน้ารัฐบาล รวมทั้งสกุลเงินที่ใช้ กลุ่มประเทศเหล่านั้นมีนโยบายทางการทหาร หรือนโยบายทางเศรษฐกิจอะไรที่ได้ทำความตกลงร่วมกัน โดยวิธีการเรียนเช่นนี้ เด็กจะสนุกในบทเรียน และมีการร่วมมือซึ่งกันและกันในการศึกษาค้นคว้า

1.4 การสอนเนื้อหาที่แปลกใหม่และใช้วิธีการที่หลากหลาย การสอนเนื้อหาที่เดิกรู้แล้ว

จะนำไปสู่ความรู้สึกเบื่อหน่าย และรู้สึกว่าสิ่งที่ครูสอนนั้นไร้คุณค่า ฉะนั้นการสอนเนื้อหาที่แปลกใหม่จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการสร้างเสริมแรงจูงใจ นอกจากนี้เนื้อหาที่แปลกใหม่แล้ว ครูต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และใช้สื่อการสอนหลายๆอย่างประกอบด้วย

1.5 การเน้นให้เด็กเห็นว่า เนื้อหาที่เรียนในปัจจุบันมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตใน

อนาคตอย่างไร วิธีนี้อาจไม่เหมาะสมกับเด็กเล็กๆเพราะเด็กเล็กๆจะสนใจเฉพาะสิ่งที่เขาสัมผัสได้ในขณะนั้นเท่านั้น เขายังไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดในปัจจุบัน กับสิ่งที่เกิดในอนาคตได้ การเน้นให้เด็กเห็นว่า สิ่งที่เรียนขณะนั้นมีคุณค่าต่องานในอนาคตของเขา จะสอดคล้องกับความต้องการ และการมุ่งหวังอนาคตของเขาด้วย

1.6 การเตรียมรางวัลสำหรับผู้เรียน การให้รางวัลเป็นการเสริมแรงภายนอก เป็นวิธีที่

มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนมากวิธีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การให้รางวัลนี้ต้องแน่ใจว่าสิ่งที่ให้มีความหมาย ที่เป็นรางวัลอย่างแท้จริง สำหรับผู้เรียนหรือไม่ เพราะรางวัลจะมีค่าก็ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่ดีที่ต้องการเท่านั้น

3. การช่วยให้เด็กมุ่งมั่นและใส่ใจในสิ่งที่เรียน

3.1 เปิดโอกาสให้เด็กได้ตอบสนองให้มาก การเปิดโอกาสให้เด็กได้ตอบสนอง อาจอยู่ใน

รูปการตอบคำถามที่ครูถาม การให้ออกมารายงานหน้าชั้น หรือการให้ออกมาแสดงความคิดเห็นทักษะบางอย่าง หลังจากที่ได้แสดงออกแล้วครูควรให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) แก่เด็กเพื่อเขาจะได้เกิดกำลังใจ และแก้ไขในสิ่งที่เขาผิดพลาดโดยทันที การได้แสดงออกและได้รับผลสะท้อนกลับจะทำให้เด็กเพิ่มความใส่ใจในบทเรียนมากขึ้น

1.2 เปิดโอกาสให้เด็กทำงานสำเร็จ เด็กจะมีความมุ่งมั่นและมีความใส่ใจในงานมากขึ้น ถ้า

หากเขาทำแล้วเห็นความสำเร็จของงาน เด็กคนหนึ่งอาจตั้งใจว่าจะปั่นตุ๊กตาเพียงครึ่งชั่วโมง แต่พอเวลาผ่านไปครึ่งชั่วโมงแล้วเขายังไม่หยุด เขาทำต่อไปอีกถึง 2 ชั่วโมง เพื่อต้องการดูผลงานที่สมบูรณ์ของเรา

1.3 หลีกเลี่ยงการให้ความสำคัญของคะแนน และไม่เน้นการแข่งขัน ครูควรเน้นให้เด็ก

ภูมิใจในผลงาน หรือความก้าวหน้าของเขาเองมากกว่าคะแนนที่ได้รับนอกจากนี้ครูไม่ควรเน้นกิจกรรมที่มีการแข่งขันระหว่างบุคคล

1.4 สำหรับงานที่ยากๆครูควรใช้เวลาในการทำงานเพิ่มขึ้นมากกว่าใช้วิธีลัด ความยาก

ของงานให้ต่ำลง เมื่อครูให้เด็กทำงานที่มีความเสี่ยงสูง (โอกาสที่จะล้มเหลวมากกว่าโอกาสที่จะสำเร็จ) แรงจูงใจของเด็กจะลดลง อย่างไรก็ตาม ถ้าหากงานนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายแก่เด็ก จงใช้เวลาในการทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น โดยครูเป็นผู้คอยสนับสนุนหรือช่วยเหลือเด็ก ไม่ควรใช้วิธีลัดความยากของงานให้เป็นงานที่ง่ายขึ้น

1.5 เสนอตัวแบบ (Model) ที่ดีแก่เด็ก ครูอาจยกตัวอย่างของตัวเองหรือผู้อื่นก็ได้

เกี่ยวกับวิธีการเอาชนะวิชาที่ยากๆ ให้เด็กฟัง

1.6 สอนกลเม็ดในการเรียนแก่เด็ก ครูควรสอนวิธีการเรียน และเทคนิคช่วยจำแก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้เพิ่มความสนใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น

สรุป

เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจำเป็นต้องศึกษาเรื่องแรงจูงใจเพื่อที่จะหา กลวิธีในการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนของเด็ก แนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการเรียนทำได้หลายวิธี เช่น การสร้างเสริมความเชื่อมั่น และการคาดหวังเชิงบวกแก่เด็ก การให้เด็กรู้คุณค่าของสิ่งที่เรียน และการช่วยให้เด็ก เกิดความมุ่งมั่นและสนใจในสิ่งที่เรียน

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายที่มาและความหมายของแรงจูงใจ
2. แรงจูงใจแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
3. เป้าหมายมีกี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง
4. ไวนเนอร์ได้อธิบายการอ้างสาเหตุของบุคคลไว้กี่มิติ แต่ละมิติประกอบด้วยอะไรบ้าง
5. จงบอกแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจอย่างน้อย 5 วิธี

เอกสารอ้างอิง

- ประสาธ อิศรปรีดา. (2552). *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา*. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- Atkinson, J. W. (1964). *An Introduction to Motivation*. Princeton, NJ.: Van Nostrand.
- Atkinson, J. W. and Birch, D. (1978). *An Introduction to Motivation*. New York: D. Van Nostrand Company.
- Dweck, C. S. (1986). *Motivational Processes Affecting Learning*. *American Psychology*. 41: 1040-1047.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. New York: Wiley.
- Hodgetts, R. M. (1993). *Modern Human Relations at work*. New York: The Dryden Press, Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Rotter, J. B. (1966). *Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement*. *Psychological Monographs*. (1 Whole No. 609).
- Weiner, B. (1990). *History of Motivational Research in Education*. *Journal of Educational Psychology*. 82: 616-622.